

Отримано: 19 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 3 жовтня 2017 р.

Прийнято до друку: 5 жовтня 2017 р.

e-mail: cherniy.galina@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-67-293-295

Швець Г. В. Контекстне навчання як невід'ємна складова іншомовної підготовки фахівців сфери туризму / Г. В. Швець // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 67. – С. 293–295.

УДК: 378.14:004

Галина Василівна Швець,

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Вінниця

КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

У статті розглядається поняття контекстного навчання та обґрунтовується доцільність його використання в професійній підготовці майбутніх фахівців туристичної сфери.

Ключові слова: контекстне навчання, комунікація, професійна компетентність фахівця сфери туризму, підготовка фахівця.

Галина Васильевна Швець,

Винницкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Винница

КОНТЕКСТНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ ТУРИЗМА

В статье рассматривается понятие контекстного обучения и обосновывается целесообразность его использования в профессиональной подготовке будущих специалистов туристической сферы.

Ключевые слова: контекстное обучение, коммуникация, профессиональная компетентность специалиста сферы туризма, подготовка специалиста.

Halyna Shvets,

Vinnitsia Trade and Economic Institute of KNTEU, Vinnitsia

CONTEXT-BASED LEARNING AS AN INTEGRAL PART OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF TOURISM PROFESSIONALS

The formation of professional communication skills of future tourism bachelors is based on the principle of integrity and unity in education and training. The choice of methods and means of learning is not spontaneous, since it depends on many objective factors. When choosing a method or means it is necessary to clearly identify their main goal, the specific tasks that will be solved in the class, then clarify the range of the most effective methods or means to achieve the goal.

Context-based learning is a form of active learning designed for use in higher education, focused on the professional training of students and implemented through systematic use of the professional context, the gradual saturation of the educational process with elements of professional activity.

The process and content of vocational education should proceed from the main goal – the training of a highly skilled specialist.

The practice of teaching linguistic disciplines of future tourism bachelors confirmed that for the improvement of the effectiveness of the learning process, there is a need for three components of communication, namely: communicative, interactive and perceptual. These three components determine the final result, facilitate the process of knowledge, stimulate interest, enhance the communicative skills of students.

The leading idea of context-based learning is that the learning information should be acquired by the student in the context of his own practical actions, which are close to the substantive and social contexts of professional work as a system of internal and external conditions of professional activity and behaviour

Key words: context-based learning, communication, professional competence of a tourism specialist, training.

Постановка проблеми. Вимоги, що висувуються суспільством до сучасного фахівця будь-якої галузі, передбачають розвиток особистості, яка володіє даром слова – усного й писемного, умінням вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами під час сприйняття й створення висловлювань у різних сферах, формах, стилях і жанрах. У першу чергу це стосується майбутніх фахівців сфери туризму, які мають стати провідниками загальної й мовної культури. Допомогти майбутньому фахівцю сфери туризму створити середовище, що сприятиме здійсненню його професійного та духовного самовизначення, – завдання вищого навчального закладу.

В умовах глобалізації та зважаючи на процеси, що відбуваються у світі в наш час, мова стає універсальним засобом спілкування для людей, які займаються різною професійною діяльністю. Професійний успіх будь-якого фахівця залежить від його рівня володіння мовою, як рідною, так і іноземними.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми свідчить, що останнім часом питанням підготовки фахівців туристичної сфери присвячено все більше наукових досліджень, а саме: теоретичним та методичним засадам підготовки фахівців для сфери туризму (В. К. Федорченко, Г. С. Цехмістрова, Н. А. Фоменко, В. О. Квартальний, В. Т. Лозовецька та ін.). Дослідженням контекстного навчання присвячені праці А. Вербицького, М. Ільязової, А. Мельник, В. Гладишева, О. Тумашевої, Л. Козак.

Метою статті є обґрунтування впровадження контекстного підходу у процес навчання іноземних мов майбутніх фахівців сфери туризму.

Виклад основного матеріалу. В умовах переходу до компетентнісної моделі навчання особливої актуальності набуває технологія контекстного навчання, яке проектує освітній процес у вищому навчальному закладі як максимально наближе-

ний до майбутньої професійної діяльності. Основною характеристикою навчально-виховного процесу контекстного типу, що реалізується за допомогою системи нових і традиційних форм та методів навчання, є моделювання предметного і соціального змісту майбутньої професійної діяльності через відтворення реальних професійних ситуацій [6, с. 123].

За визначенням А. Вербицького, автора концепції, контекстне навчання – це форма активного навчання, призначена для застосування у вищій школі, орієнтована на професійну підготовку студентів і реалізована за допомогою системного використання професійного контексту, поступове насичення навчального процесу елементами професійної діяльності.

Процес і зміст професійної освіти повинні виходити з головної мети – підготовки висококваліфікованого фахівця. Таким чином, контекстний підхід у навчанні представляє собою підхід до проектування педагогічних систем та реалізації освітнього процесу, в якому за допомогою всієї системи дидактичних форм, методів і засобів моделюється предметний і соціальний зміст майбутньої професійної діяльності фахівця, а засвоєння ним абстрактних знакових засобів накладено на канву цієї діяльності. У теорії контекстного навчання поняття «контекст» виступає змістоутворюючою категорією, а створення в освітньому процесі різноманітних контекстів життя і професійної діяльності забезпечує особистісне включення студента у процеси пізнання, оволодіння майбутньою професійною діяльністю [1, с. 25].

Провідна ідея контекстного навчання полягає в тому, що навчальна інформація має засвоюватися студентом у контексті власної практичної дії та вчинку, наближених до предметного і соціального контекстів професійної праці як системи внутрішніх і зовнішніх умов діяльності та поведінки, яка впливає на сприйняття, розуміння й перетворення суб'єктом конкретної ситуації, надаючи їй індивідуального смислу і професійного значення. Це передбачає досить складний перехід майбутнього фахівця від учіння до професійної праці, що пов'язано з перетворенням знань з предмета навчальної діяльності на засіб регуляції професійної діяльності, тобто зміну провідного типу діяльності та соціальної позиції людини, а також трансформації її мотивації – з навчальної на професійну [2, с. 364–365].

Практика підготовки майбутніх фахівців туризму показує, що професійна спрямованість навчально-пізнавальної діяльності є тим важелем, спираючись на який можна підвищити в значній мірі мотивацію вивчення дисциплін, покращити фахові знання та вміння, а також якість професійної підготовки [3, с. 69].

А. Мельник стверджує, що при вивченні іноземної мови у студентів неможливих спеціальностей переважають дві категорії мотивів: пізнавальні, які зумовлені змістом навчального матеріалу і усвідомленням необхідності володіння певною інформацією, та соціальні, або мотиви комунікації, які пов'язані з потребою спілкування з іншими людьми, почуттям успіху [4, с. 194].

Також А. Вербицький виділяє три базові форми діяльності студентів і безліч проміжних, перехідних від однієї базової форми до іншої. До базових форм він зарахував навчальну діяльність академічного типу, квазіпрофесійну діяльність, навчально-професійну діяльність. Формування фахівця-професіонала в системі вищої освіти здійснюється як процес руху діяльності студента від власне навчальної діяльності через квазіпрофесійну й навчально-професійну діяльності. Сутнісною характеристикою такого навчання, названого А. Вербицьким контекстним, є послідовне моделювання мовою науки за допомогою всієї системи форм, методів і засобів навчання (традиційних і нових) предметного і соціального змісту засвоєваної професійної діяльності за допомогою трьох типів взаємозалежних навчальних моделей: семіотичної, імітаційної і соціальної. У своїй сукупності вони являють собою динамічну модель переходу від навчальної до професійної діяльності.

У контекстному навчанні: студент із самого початку ставиться в діяльнісну позицію, оскільки навчальні предмети представлені у вигляді предметів діяльності (навчальної, квазіпрофесійної, навчально-професійної) з визначеним сценарієм їх розгортання, динамізації; включається весь потенціал активності студента – від рівня сприйняття до рівня соціальної активності із прийняття спільних рішень; засвоєння знань студентами здійснюється в контексті вирішення ними майбутніх професійних ситуацій, представлених у навчанні в дидактично обґрунтованій модельній формі. У вищезазначеній технології логічним центром педагогічного процесу стає не організація засвоєння навчальної інформації, а особистість майбутнього фахівця, що розвивається. Навчально-виховний процес за цією технологією у модельній формі відображає сутність явищ, що відбуваються в суспільстві; тим самим вирішується проблема інтеграції навчальної, наукової і професійної діяльності студентів [1, с. 36].

Тематика навчального матеріалу під час формування комунікативних умінь студентів на першому курсі в процесі викладання іноземних мов спрямовується на засвоєння певної частини лексики, незнання якої ускладнює читання нетематичних текстів. Використання лексики з фабульних текстів для наступного узагальнення та відпрацювання лексичних одиниць з тієї чи іншої теми є одним з шляхів вирішення цієї проблеми. Фабульні тексти спеціально насичуються схожою лексикою з метою забезпечення якомога більшого повторення її чи поступового накопичування для наступного узагальнення й закріплення. У навчальний процес добавляються невеликі за обсягом лексичні професійні теми чи їх фрагменти для введення тієї лексики, в якій є функціональна необхідність. Вивчаються теми, що спрямовуються на інсценування проведення професійних заходів на міжнародному рівні. Виконання цих умов дає можливість скласти необхідний інформаційний мінімум, що є необхідним і достатнім для забезпечення професійної комунікації на початковому етапі.

Відібрана таким чином лексика з окремих тем не вводиться одночасно. Це робиться невеликими, чітко дозованими порціями. В межах цих тем здійснюється вивчення та засвоєння нової, комунікативно-мотивованої інформації, що дає можливість неодноразово повертатися до кожної з них і розширювати ці теми новими елементами змісту. Темати, що відображають майбутню професійну діяльність, повторюються з поступовим їх розширенням і ускладненням. Вони вивчаються у вигляді концентрів, що постійно розширюються, кожен з яких відображає повернення до попередньої теми і пов'язаний із введенням чергової порції лексики. Достатньо обумовленим є те, що в інтересах реально-інформативного спілкування професійні теми усного мовлення відрізняються від інших тем своїм специфічним розподілом.

Окрім того, на сучасному етапі розвитку суспільства актуальним стає активізація та вдосконалення навичок ділового мовлення іноземною мовою в майбутніх фахівців сфери туризму, які повинні вміти правильно організувати спілкування, щоб досягнути найкращих результатів у своїй галузі, зуміти проявити себе та відповідати усім вимогам суспільного життя.

В основі навчання іноземних мов лежить принцип комунікативності. Однією з актуальних проблем сучасної методики навчання іноземної мови є розробка й теоретичне обґрунтування системи вправ для формування та розвитку іншомовних

знань, навичок і вмінь для висловлювання власних думок і почуттів та розуміння мови в реальних умовах спілкування. Навчити студентів вільного мовлення не можливо лише на основі тренувальних вправ. Часто доводиться спостерігати, як студенти, які досить вільно оперують певним мовним матеріалом у процесі тренувальних вправ, виявляються зовсім безпорадними в умовах природного спілкування.

Майбутній фахівець сфери туризму одержує готовий до опрацювання текст або готує його до опрацювання. Етап підготовки тексту до опрацювання полягає у відборі мовного матеріалу згідно зі специфікою предмету, плануванні навчальних дій з об'єктом, розробці ключів, підготовці моделей спілкування з теми, виконанні вправ на вилучення інформації та перекладі тексту. Так формуються вміння й навички мовної комунікації, яка є одним з найважливіших складових професійної компетентності майбутнього фахівця туристської галузі.

Практика викладання мовних дисциплін у підготовці майбутніх бакалаврів сфери туризму підтвердила, що для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативний (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [5, с. 108]. І дійсно, ці три складові своєю структурою визначають кінцевий результат, стимулюють процес пізнання, викликають інтерес, посилюють комунікативні вміння студентів.

Досвід показує, що відповідна організація культуро-краєзнавчих тем усного мовлення з поділом їх на вузлові мовні завдання та подальшим відображенням професійних фактів і подій у періодичних багато тематичних групових бесідах забезпечують реально-інформативну комунікацію під час занять. Перераховані вище вміння ініціативного мовлення складають ту основу, на якій будеться проведення й розвиток таких бесід. Розвиток цих умінь забезпечує процес інформативних бесід, які в цілому не втрачають характер звичайного діалогу «викладач – аудиторія» та містять різнобічні мовні контакти: викладачів з окремими студентами, студентів між собою, окремого студента з рештою групи.

Від викладачів мовних дисциплін вимагається підготовка до інформативних бесід, що здійснюється до самих бесід, і прямо пов'язана з їх проведенням. Така підготовка носить відкритий, експліцитний характер: студенти чітко усвідомлюють спрямованість такої підготовки, націленість її на подальшу участь у груповій бесіді. Інколи підготовка здійснюється під час інформативних бесід. У цьому випадку вона, навпаки, має прихований, імпліцитний характер і не сприймається студентами як підготовка, хоча по суті є такою. Цей вид підготовки є тотожний прийомом управління груповою бесідою викладачем, хоча є й певні відмінності. Так, якщо групова бесіда передбачає розгорнуті монологічні повідомлення, які не розробляються вдома, їх можна підготувати під час бесіди низкою запитань викладача з подальшим спеціальним запитанням узагальнюючого характеру. Для підготовки наступного етапу бесіди використовується парна робота з тієї чи іншої підтеми як компонент групової бесіди як з опорами, так і без них.

У процесі формування професійно значущих комунікативних умінь майбутніх фахівців сфери туризму має використовуватися лінгвокраїнознавчий підхід до відбору й організації навчального матеріалу. Це допомагає засвоювати мову в тісному зв'язку з культурою та історією країни, мова якої вивчається. Студенти виявляють жваву зацікавленість життям своїх ровесників, їхніми звичаями, традиціями, повсякденним життям, формами проведення відпочинку тощо. Використання лінгвокраїнознавчої інформації в доступній і захоплюючій формі допомагає засвоєнню ними елементів культури, підвищенню пізнавальної активності студентів, створенню в них позитивної мотивації та поглибленню їх професійних знань.

Ефективність формування професійної лексики значно підвищиться, якщо реалізувати такі педагогічні умови: 1) професійно-комунікативна спрямованість викладання дисциплін мовного циклу; 2) занурення студентів молодших курсів в активну мовленнєву діяльність; 3) забезпечення тематичного принципу засвоєння лексичного матеріалу; 4) єдність аудиторної й позааудиторної роботи студентів у формуванні професійної лексики [7, с. 527–528].

Висновки. Система формування професійного мовлення майбутніх фахівців сфери туризму ґрунтується на принципі цілісності та єдності в навчанні й вихованні. Вибір методів і засобів навчання не є довільним, бо залежить від багатьох об'єктивних чинників. Вибираючи метод, прийом чи засіб, необхідно чітко з'ясувати їхню головну мету, конкретні завдання, які розв'язуватимуться на занятті, потім уточнити коло найбільш ефективних методів, прийомів чи засобів для досягнення мети й урахувати основні причини, що зумовлюють їх вибір, зосередити увагу на окремих з них.

Список використаних джерел:

1. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения / А. А. Вербицкий. – М. : ИЦ ПКПС. – 2004. – 84 с.
2. Гузій Н.В. Технологія контекстного навчання в організації дидактичної підготовки студентів у вищій педагогічній школі / Н. В. Гузій // Вища освіта України № 3 (додаток 1) – 2012. – Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». – Т. 1. – С. 363–370.
3. Козак Л. Професійно-орієнтовані форми навчально-пізнавальної діяльності у підготовці майбутніх фахівців з туризму / Людмила Козак // Теорія і практика професійно-технічної освіти в контексті інтеграції України в європейський освітній простір: тези звітної науково-практичної конференції (23–24 квітня 2008 р.) / За заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : Всеукр. інформ.-аналіт. центр ПТО. – Ч. 1, 2008. – 140 с.
4. Мельник А. Контекстне навчання у процесі іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей / А. Мельник // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 10. – С. 191–196.
5. Мурадова Н.С. Социально-экономическая подготовка педагога и учащихся: теории и технологии: учебно-методическое пособие для педагога и учащихся / Н. С. Мурадова. – Орел, 2006. – 198 с.
6. Поведа Т. П. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців на засадах контекстного навчання / Т. П. Поведа // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер. Педагогічна. – 2015. – № 21. – С. 123–126.
7. Сяська Н. В. Проблеми формування англomовної лексичної компетенції у студентів молодших курсів / Н. В. Сяська // Наукові записки. Серія «Філологічна»: Зб. наук. праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 11. – 2009. – С. 523–528.